

Foreign Policy Scenarios of the Islamic Republic of Iran Regarding the Palestinian

Abdollah Sohrabi¹

Mohammad Bagher Khorramshad²

1. Ph.D., Student, Department of Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran (Corresponding author). abdsohrabi@gmail.com
2. Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. mb.khorramshad@gmail.com

Abstract

The primary objective of this research is to examine the foreign policy options available to the Islamic Republic of Iran concerning the Palestinian issue. By employing a qualitative research methodology, we conducted interviews with 21 experts specializing in political science, management, future studies, and history. Additionally, administrators from the Palestinian embassy in Tehran were included in the sample. The experts and administrators were selected through the snowball sampling method. The interviews were carried out until saturation was reached. Subsequently, a thematic analysis was performed, resulting in the identification of 10 key themes. The findings revealed potential, likely, and desirable foreign policy scenarios for the Islamic Republic of Iran regarding the Palestinian issue. Among these scenarios, the preferred option is the establishment of democracy and the formation of a unified state in Palestine through a referendum.

Keywords

Devising scenarios, future studies, politics, Iran, Palestine.

* Sohrabi, A.; Khorramshad, M. B. (2023). Foreign Policy Scenarios of the Islamic Republic of Iran Regarding the Palestinian. *Journal of Political Science*, 26(101), pp.119-146.
<https://doi.org/10.22081/psq.2023.66151.2769>

* **Publisher:** Baqir al-Olum University, Qom, Iran.

* **Type of article:** Research Article

▣ **Received:** 2023/02/23 • **Revised:** 2023/03/08 • **Accepted:** 2023/03/13 • **Published online:** 2023/03/16

© The Authors

سيناريوهات السياسة الخارجية للجمهورية الإسلامية الإيرانية بشأن القضية الفلسطينية*

عبد الله سهرابي^١ محمد باقر خزّمشاد^٢

١. طالب دكتوراه علوم سياسية/ الفكر السياسي، جامعة العلامة الطباطبائي، طهران، إيران. (الكاتب المسؤول).
abdsahrabi@gmail.com

٢. أستاذ بقسم العلوم السياسية، كلية الحقوق والعلوم السياسية، جامعة العلامة طباطبائي، طهران، إيران.
mb.khoramshad@gmail.com

الملخص

الغرض من البحث الراهن هو دراسة سيناريوهات السياسة الخارجية للجمهورية الإسلامية الإيرانية في الشأن الفلسطيني. تم باستخدام أسلوب البحث النوعي إجراء مقابلات مع ٢١ خبيراً في كلّ من مجالات العلوم السياسية، والإدارة والدراسات المستقبلية، والتاريخ، وموظفي السفارة الفلسطينية في طهران، الذين تم اختيارهم بواسطة أسلوب كرة الثلج في أخذ العينات واستمر حتى النضج. أخيراً، تم باستخدام طريقة التحليل استخلاص ١٠ موضوعات. أدت النتائج إلى تطوير سيناريوهات محتملة ومثلى للسياسة الخارجية للجمهورية الإسلامية الإيرانية في الشأن الفلسطيني، حيث كان السيناريو الأمثل هو الربيع الديمقراطي، وكانت النتيجة المستخلصة هي تشكيل حكومة واحدة على أساس استفتاء فلسطيني.

كلمات مفتاحية

تخطيط السيناريو، دراسات مستقبلية، السياسة، إيران، فلسطين.

* سهرابي، عبد الله؛ خزّمشاد، محمد باقر. (٢٠٢٣). سيناريوهات السياسة الخارجية للجمهورية الإسلامية الإيرانية بشأن القضية الفلسطينية. فصلية علمية محكمة علوم سياسي، ٢٦(١٠١)، صص ١١٩ - ١٤٦.

<https://doi.org/10.22081/psq.2023.66151.2769>

سناریوهای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در موضوع فلسطین*

عبدالله سهرابی^۱ محمدباقر خرمشاد^۲

۱. دانشجوی دکتری گروه علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول). abdsohrabi@gmail.com

۲. استاد گروه علوم سیاسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

mb.khoramshad@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی سناریوهای سیاست خارجی ج.ا.ا. در موضوع فلسطین است. با استفاده از روش پژوهش کیفی، مصاحبه‌هایی با ۲۱ نفر از خبرگان در حوزه‌های علوم سیاسی، مدیریت و آینده‌پژوهی، تاریخ، و متصدیان سفارت فلسطین در تهران، که با روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی انتخاب شدند انجام شد و تا مرحله‌ی اشباع استمرار یافته ادامه یافت. در نهایت با استفاده از روش تجزیه و تحلیل تم، ۱۰ تم استخراج گردید. نتایج به تدوین سناریوهای ممکن، محتمل و مطلوب سیاست خارجی ج.ا.ا. در موضوع فلسطین انجامید که سناریوی مطلوب، بهار مردم‌سالاری بود و نتیجه‌ی استخراج شده، تشکیل تک‌دولت مبتنی بر همه‌پرسی در سرزمین فلسطین است.

کلیدواژه‌ها

سناریوپردازی، آینده‌پژوهی، سیاست، ایران، فلسطین.

* **استناد به این مقاله:** سهرابی، عبدالله؛ خرمشاد، محمدباقر. (۱۴۰۲). سناریوهای سیاست خارجی جمهوری اسلامی

ایران در موضوع فلسطین. فصلنامه علمی - پژوهشی علوم سیاسی، ۲۶(۱۰۱)، صص ۱۱۹-۱۴۶.

<https://doi.org/10.22081/psq.2023.66151.2769>

□ نوع مقاله: پژوهشی؛ ناشر: دانشگاه باقر العلوم قم، ایران؛ © نویسندگان

□ تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۰۴؛ تاریخ اصلاح: ۱۴۰۱/۱۲/۱۷؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۲۲؛ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۱/۱۲/۲۵

مقدمه

موضوع فلسطین در سیاست خارجی ج.ا.ا یکی از محوری‌ترین مسائل ایران در سطح روابط با همسایگان جنوبی، منطقه‌ی خاورمیانه و سطح جهانی است (احمدیان، ۱۳۹۳، ص ۶۴). انقلاب اسلامی ایران به عنوان یکی از رخداد‌های مهم نیمه‌ی دوم قرن بیستم، نه تنها تغییرات بنیادینی را در جغرافیای سیاسی ایران به وجود آورد، بلکه دامنه‌های آن بسی فراتر از یک کشور رفته و به‌ویژه در ساختار سیاسی و اجتماعی جوامع اسلامی اثر شگرفی گذاشته است؛ از این رو، بررسی تأثیر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران که خود برگرفته از آموزه‌ها و گفتمان انقلاب اسلامی به شمار می‌آید، ما را در جهت فهم بیش‌تر و بهتر تأثیرات انقلاب اسلامی ایران رهنمود می‌سازد (آدیس^۱ و همکاران، ۲۰۱۰م، ص ۵۳).

از سوی دیگر، پیش‌بینی آینده با استفاده از روش‌های ابداع‌شده‌ی اخیر، به عنوان یکی از گرایش‌هایی است که در هر حوزه مطرح شده است. یکی از روش‌های آینده‌پژوهی، سناریوپردازی است که در آن سناریوهای محتمل درباره‌ی یک موضوع مطرح می‌شود. در این روش، سناریوهای محتمل درباره‌ی یک موضوع، مطرح و میزان احتمال وقوع هر یک از آنها ارزیابی شده، سپس با رد برخی از سناریوها، آینده‌ی مطلوب پیش‌بینی می‌شود. پیش‌بینی این‌که سیاست‌های خارجی ایران چه تأثیری بر موضوع فلسطین خواهد داشت، با استفاده از سناریوهای مختلفی که برای آن مطرح است، از یک سو ما را با وضعیت‌های محتمل آینده‌ی این تأثیرات آشنا می‌کند و از سوی دیگر، به شناسایی مسایل پیرامون موضوع فلسطین کمک خواهد نمود. بنابراین، مسأله‌ی اصلی پژوهش حاضر این است که: آینده‌ی سیاست خارجی ج.ا.ا در موضوع فلسطین را تبیین نماید؛ به عبارت دیگر، این آینده را در غالب وضعیت‌های ممکن، محتمل و مطلوب به رشته‌ی تحریر در آورد (جودکی و همکاران، ۱۳۹۷، ص ۴۱).

1. Addis

ضرورت موضوع فلسطین در ابعاد مختلف جغرافیای سیاسی، امنیتی، اقتصادی و فرهنگی قابل احصاء است:

- در مورد بعد امنیتی باید به این نکته اشاره کرد که متأسفانه اسرائیل تهدید عمده‌ی منطقه محسوب می‌شود و این رژیم تاکنون در جنگ‌افروزی، مقام اول منطقه را داشته است. از این نظر پرداختن به مسئله‌ی فلسطین، نوعی پرداختن به امنیت منطقه‌ای محسوب می‌شود (سجادپور، ۱۳۸۰، ص ۱۱).

- از نظر حقوق بشر، اگر بخواهیم نگاه انسان‌دوستانه به موضوع فلسطین داشته باشیم، باید به این مسئله اشاره شود که بزرگ‌ترین بخش آوارگان و قدیمی‌ترین آوارگان جهان، فلسطینی‌ها هستند.

- از نظر اقتصادی، باید در نظر داشته باشیم که اسرائیل سعی کرده است اقتصاد کشورهای اسلامی را تضعیف کند و شرکت‌های اسرائیلی از جمله شرکت‌های نفتی و گازی و دلال‌های اسلحه به‌طور پنهانی در جهت استثمار کشورهای اسلامی در تلاش‌اند (کوبالک‌کوا، ۲۰۱۵، ص ۲۲۵).

- از بعد سیاسی نیز کشورهای خارج از منطقه، هیچ‌گاه دموکراسی را در منطقه‌ی ما تحمل نکرده‌اند و رژیم صهیونیستی هم پایگاهی برای سیاست‌های آمریکا و اجرای سیاست‌های این کشور در منطقه بوده است.

به همین جهت و به دلایل سیاسی، اقتصادی، جغرافیایی و فرهنگی که ذکر شد، فلسطین در سیاست خارجی ج.ا.ا جایگاه راهبردی دارد (افتخاری و بابایی، ۱۳۹۷، ص ۶۷).

۱. پیشینه پژوهش

هدف پژوهش حاضر، تدوین سناریوهای سیاست خارجی ج.ا.ا در موضوع فلسطین، بیان آینده در غالب وضعیت‌های ممکن، محتمل و مطلوب است. در ادامه، آخرین مقاله‌ها در این حوزه ارائه شده است:

منفرد و طباطبایی (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان «رژیم حقوقی قابل اعمال بر سیاست کشتار هدفمند اسرائیل در سرزمین فلسطین»، دریافتند که با عنایت به

ادله‌ی حقوقی، رویارویی اسرائیل با نوار غزه، بنا به دولت‌بودن فلسطین و شروع محاصره‌ی دریایی غزه به‌عنوان نوعی اقدام تجاوزکارانه، یک محاصره‌ی مسلحانه‌ی بین‌المللی است.

اسفندیاری مهنی و سایبانی (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان «سیاست کیفری بین‌الملل در خصوص کوچ اجباری»، دریافتند که کوچاندن اجباری افراد از موطن خود در نظام بین‌المللی از جمله رفتارهایی است که حقوق بشر را نقض می‌کند و در اعلامیه‌ی حقوق بشر سازمان ملل متحد، در میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و در اساس‌نامه‌ی دیوان کیفری بین‌المللی محکوم شده و از موارد جنایت بر علیه بشریت محسوب می‌شود.

قاسمیان (۱۳۹۸)، در پژوهشی با عنوان «ترامپ، طرح معامله‌ی قرن و چالش‌های فراروی جهان اسلام»، دریافت که در صورت اجرایی‌شدن معامله‌ی قرن، مهم‌ترین پیامد آن حذف ناعادلانه و به حاشیه راندن حق سرزمینی فلسطینی‌ها و از بین بردن گروه‌های مقاومت در نوار غزه و داخل فلسطین و خارج از آن، و نیز تبدیل رژیم صهیونیستی به ژاندارم منطقه خواهد بود.

جودکی و فلاحی سیف‌الدین (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان «تشریح محورهای منازعه بین فلسطین و اسرائیل»، دریافتند که اشغال بیت‌المقدس، مسأله‌ی آوارگان فلسطینی، بحران منابع آبی و مرزهای طرفین، عمده مشکلات و مسائل حل نشده برای تفاهم میان فلسطین و رژیم اسرائیل هستند.

جزائی، اکبری و شهریاری (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «تأثیر هویت مکانی بر سکنه‌ی سرزمین‌های اشغالی فلسطین؛ عینیت تبلور یافته در تخریب عامدانه‌ی «خانه» توسط دیگری»، دریافتند که مکان جغرافیایی (سرزمین) در سطح کلان و خانه در سطح خرد دارای نقش و جایگاه ویژه‌ای در بازتولید هویت ملی برای سکنه‌ی سرزمین‌های اشغالی است.

جمع‌بندی پیشینه‌ی پژوهش‌ها حاکی از آن است که مسأله‌ی فلسطین، از قرن بیستم میلادی و با کنار کشیدن انگلیس از قیومیت این کشور آغاز شد و در حال حاضر یکی از مهم‌ترین مسائل جهان اسلام محسوب می‌گردد. یافته‌های پژوهش‌ها نشان می‌دهد که

اشغال بیت المقدس، مسأله‌ی آوارگان فلسطینی، بحران منابع آبی و مرزهای طرفین عمده مشکلات و مسائل حل نشده برای تفاهم میان فلسطین و رژیم اسرائیل هستند. نوآوری این پژوهش این است که از طریق تدوین سناریوهای ممکن، محتمل و مطلوب سیاست خارجی ج.ا.ا در موضوع فلسطین به دنبال تبیین چشم‌انداز سیاست خارجی ج.ا.ا در موضوع فلسطین می‌باشد.

۲. تکنیک‌های سناریوپردازی

۲-۱. قضاوت

ساده‌ترین و رایج‌ترین تکنیک سناریوپردازی، قضاوت است؛ در این روش، آینده براساس قضاوت فرد یا گروهی توصیف می‌شود.

الف) پیش‌بینی نبوغ‌آمیز (هلمن، ۱۹۸۳م)

ب) تصویرسازی (مارکلی، ۱۹۸۸م)

ج) نقش‌بازی کردن (جاروا، ۲۰۰۰م)

د) کوتس و جارات (۲۰۰۰م)

۲-۲. مبنا یا مورد انتظار

در تکنیک دوم، فقط یک سناریو که آینده مبنا یا مورد انتظار است، تولید می‌شود که مبنا نام دارد. در تکنیک سناریوی مبنا، تنها اندازه‌گیری روندهای موجود و برون‌یابی اثرات آنها با روش‌های ریاضی قابل بررسی است که شامل انواع زیر است:

الف) برون‌یابی روند (کاهن، ۱۹۷۹م)

ب) تکنیک مانوا (وندی شولتز، ۱۹۹۳م)

ج) سناریوی سیستماتیک (بورجستد، ۲۰۰۳م)

۲-۳. ساخت سناریوهای ثابت

در این تکنیک، از سناریوهای چندگانه استفاده می‌شود و سناریوهایی که پیش‌تر

درباره‌ی آنها تصمیم‌گیری شده است؛ هدف، بسط دقیق هسته و منطق سناریوهای قبلی است که شامل انواع زیر است:

الف) Incasting (وندی شولتز، ۱۹۹۳م)

ب) ماتریس SRI (هاوکن و نواکی، ۱۹۸۲م)

۲-۴. توالی رخدادها

همان‌طور که در مورد گذشته به صورت سری رخدادها در سرگذشت یا زندگی یک فرد نگاه می‌کنیم در مورد آینده هم می‌توان به همین نحو فکر کرد. اگر رخداد بالقوه‌ای روی دهد، آینده در یک مسیر حرکت خواهد کرد که شامل انواع زیر است:

الف) درخت احتمال (لیزوسکی، ۲۰۰۲م)

ب) بینش اجتماعی (بوکلی، ۱۹۹۹م)

ج) نقشه‌برداری واگرایی (هلمن، ۱۹۸۳م)

۲-۵. حرکت روبه‌عقب

اکثر مردم درباره‌ی آینده به صورت توسعه‌ی حال فکر می‌کنند؛ برای ایجاد چنین حالتی به صورت یک جایگاه خوب، آسان‌تر است که نقطه‌ها را از حال تا آینده (برعکس) به هم وصل کنیم، این تکنیک «حرکت روبه‌عقب» است که به دلایل آشکار مخالف «پیش‌بینی» است (راینسون، ۱۹۹۰م).

الف) متدولوژی مأموریت افق‌ها (HMM) (هوجر و ماتسون، ۱۹۹۹م).

ب) تأثیر تکنولوژی‌های آتی (IOFT) (استرانگ، ۲۰۰۶م).

ج) نقشه‌برداری آینده (ماسون، ۲۰۰۳م).

۲-۶. ابعاد عدم قطعیت

در وهله‌ی اول، دلیل استفاده از سناریوها، عدم قطعیت ذاتی در پیش‌بینی‌ها است. در

این نگرش سناریو برای آینده‌های بدیل ایجاد می‌شود که به این امر بستگی دارد که عدم قطعیت چگونه ایجاد شود:

الف) ماتریس GBN (شوارتز، ۱۹۹۱م).

ب) تحلیل مورفولوژی (MA) و استراحت آنومالی زمینه (FAR) (کویل، ۲۰۰۳م).

ج) توسعه‌ی گزینه و ارزیابی گزینه (OS/OE)

د) MORPHOL (گودت و روبلات، ۱۹۹۶م).

۲-۷. تحلیل تأثیر متقابل

معروف‌ترین کاربرد آنالیز تأثیر متقابل، برنامه‌ای بود به نام INTERAX که توسط انزر (۱۹۸۱) در دانشگاه کالیفرنیا جنوبی اجرا شد. انزر، ماتریس تأثیر متقابل را از چند گرایش جهانی و رخدادهای بالقوه ساخت:

الف) SMIC PROB_EXPERT (گودت و همکاران، ۲۰۰۳م).

ب) شبیه‌سازی تعاملی آینده (IFS) (www.battelle.org).

۲-۸. مدل‌سازی

مدل‌های سیستم‌ها اساساً برای پیش‌بینی مبنا به کار می‌روند، یعنی پیش‌بینی آینده‌ی مورد انتظار که سناریوهایی را تولید می‌کند:

الف) آنالیز تأثیر گرایش (TIA) (گوردون، ۲۰۰۳م «الف، ب»).

ب) آنالیز حساسیت (ساتلی، ۲۰۰۴م).

ج) سناریوهای پویا (وارد و شریف، ۲۰۰۳م).

۳. مراحل انجام پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی؛ از منظر زمان، آینده‌گرا و از نظر تجزیه و تحلیل داده‌ها از نوع کیفی است. بنابراین تفحص و تحقیق به جای فرضیه، براساس پرسش‌های زیر می‌باشد:

الف) سناریوی ممکن، محتمل و مطلوب در آینده‌ی سیاست خارجی ج.ا.ا در موضوع فلسطین کدام است؟

ب) چشم‌انداز سیاست خارجی ج.ا.ا در موضوع فلسطین چیست؟

روش گردآوری اطلاعات اولیه به صورت کتابخانه‌ای است که در این روش، گردآوری اطلاعات با استفاده از اینترنت، اسناد و مدارک، کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، مقالات و مجلات انجام شده است. در این مورد، اطلاعات از مرکز مطالعات فلسطین در تهران دریافت شده که حاوی مقالات متعدد و مصاحبه‌های ویژه است. همچنین از کتابخانه‌ی وزارت امور خارجه، کتابخانه‌ی ملی، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی علوم سیاسی علامه طباطبائی و کتابخانه‌ی دانشگاه تهران استفاده شده است.

محدوده‌ی پژوهش از دو بعد زمان و موضوع، به این صورت است که داده‌های حاصل از مطالعات و مصاحبه‌ها در نیمه‌ی دوم سال ۱۳۹۷ و نیمه‌ی اول سال ۱۳۹۸ جمع‌آوری، تجزیه، تحلیل و ارایه شده است.

پس از مطالعه‌ی متون، مدل پژوهش اولیه طراحی و مبنای مصاحبه قرار گرفته است. اساس کار و تأکید اصلی بر مرحله‌ی مصاحبه عمیق با ۲۱ نفر از خبرگان متخصص در حوزه‌های علوم سیاسی، مدیریت و آینده‌پژوهی، تاریخ و همچنین کارکنان و متصدیان سفارت فلسطین در تهران و برگزاری پنل‌های تخصصی با آنها بوده است و مصاحبه‌ها تا مرحله‌ی اشباع استمرار یافته است. در روش مصاحبه نمی‌توان از قبل مشخص کرد چه تعداد از افراد باید در مطالعه انتخاب شوند تا پدیده‌ی مورد علاقه در مطالعه‌ی کیفی به طور کامل شناسایی شود. اطلاعات تا زمانی ادامه می‌یابد که به نقطه‌ی اشباع برسیم. در این پژوهش برای انتخاب نمونه از روش گلوله برفی استفاده شده است؛ این روش به صورت هدفمند و راهبردی بوده و خبرگان براساس اهداف خاص پژوهش و راهبردهای حل مسئله انتخاب شدند. در این روش ابتدا با افراد خبره در حوزه‌ی خاص مصاحبه شد و از آنها خواسته شد که سایر افراد متخصص در این حوزه را معرفی کنند. یعنی به جز نفرات اولیه که مستقیماً توسط

پژوهش‌گر انتخاب شدند، سایر خبرگان علاوه بر معیارهای خبرگی، توسط سایر خبرگان نیز انتخاب شدند. براین اساس با ۲۱ نفر از نخبگان براساس جدول ۱ مصاحبه صورت گرفت:

جدول ۱: خبرگان مصاحبه

ردیف	عنوان	تعداد
۱	استادان روابط بین‌الملل و علوم سیاسی	۴
۲	استادان آینده‌پژوهی	۱
۳	استادان تاریخ	۱
۴	سفرای برجسته در حوزه‌ی عرب و فلسطین (وزارت امور خارجه)	۵
۵	متخصصین مرتبط به حوزه‌ی عرب و فلسطین (سپاه قدس)	۳
۶	سفیر فلسطین در ایران و نمایندگان جنبش حماس و جهاد اسلامی	۳
۷	نخبگان امل و حزب‌الله	۲
۸	نخبگان سازمان آزادی‌بخش فلسطین	۲

پس از مصاحبه، برای اخذ گزاره‌های اصلی ناظر بر موضوع از متن مصاحبه‌ها، از روش تجزیه و تحلیل تم استفاده شد و از میان روش‌های آینده‌پژوهی، از روش سناریوپردازی برای بیان یافته‌ها استفاده شد.

۴. کدگذاری داده‌ها و تم‌های نهایی پژوهش

در مرحله‌ی کدگذاری اولیه، نکات کلیدی مصاحبه‌ها، به صورت گزاره در جدولی ارائه گردید. هر کد، مختص یک گزاره است. برای مثال کد (۵M.۲۱.۲۹۲) به گزاره‌ی ۲۹۲م از مصاحبه بیست و یکم در پاسخ به پرسش ۵ اشاره دارد (جدول ۲). در مجموع در این مرحله ۲۹۵ کد استخراج شد.

جدول ۲: نمونه‌ی کدگذاری‌های اولیه

اختلاف و تفرقه‌افکنی میان مسلمانان	یکی از تهدیدهای اصلی که مسئله فلسطین را هدف قرار می‌دهد، موضوع جهان اسلام و نگاه‌های متفاوت به مسئله فلسطین است. توطئه‌های درگیر شدن که پشتش توطئه‌های خارج از منطقه است.	۵. M. ۲۱. ۲۹۲	۲۹۲
--	---	---------------	-----

در مرحله‌ی کدگذاری ثانویه، مفاهیم و تم‌ها، کدهای اولیه به علت فراوانی به کدهای ثانویه تبدیل شدند؛ یعنی چندین کد اولیه با مفهوم مشابه حذف یا ادغام و در یک گروه طبقه‌بندی شدند و مفاهیمی که در یک حوزه قرار گرفتند، مفاهیم نهایی را شکل داده و تم‌های نهایی از آنها استخراج شد. در این بخش با توجه به میزان فراوانی مفاهیم، تم‌های مورد نظر به ۱۰ حوزه‌ی اصلی تقسیم شدند. به‌طورمثال، جدول کدگذاری ثانویه مفاهیم و تم «هدف اصلی رژیم صهیونیستی تسلط و سیطره بر غرب آسیا (خاورمیانه)، منابع مالی، اقتصادی و جایگاه استراتژیک آن است»، در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: نمونه‌ی کدگذاری ثانویه و استخراج تم

ردیف	گزاره	مفهوم‌های اولیه	مفهوم نهایی
۱	هدف اصلی غارت‌گران، تسلط و سیطره بر منابع مالی و اقتصادی و جایگاه استراتژیک این منطقه است.	تسلط و سیطره بر منابع مالی و اقتصادی و جایگاه	هدف اصلی رژیم صهیونیستی
۲	یکی دیگر از مبانی این است که اگر ما به اینها کمک نکنیم، در واقع خودمان با خطر مواجه می‌شویم، فقط بحث آنها نیست. اگر کوتاهی کنیم،	جایگاه استراتژیک این منطقه	تسلط و سیطره بر غرب آسیا (غرب آسیا)

ردیف	گزاره	مفهوم‌های اولیه	مفهوم نهایی
۳	اگر دولت‌های اطراف فلسطین کوتاهی نکرده بودند، به دلیل درست شاهد اشغال جولان، صحرای سینا و لبنان نبودیم.		(خاورمیانه)، منابع مالی، اقتصادی و جایگاه استراتژیک آن
	اکنون در اسرائیل تندروترین آدم‌ها حاکم هستند و در آمریکا هم پدرخوانده‌ی این نوزاد نامشروع حاکم است. آدم‌ها مشغول کارند. شاید بیست سال بود کاری را که رؤسای جمهوری آمریکا انجام نمی‌دادند ترامپ آمد یک‌شبه انجام داد.		
	وضعیت فلسطین به همین حالت نه مذاکره و نه پیشرفت فعلی، از اول سال ۲۰۰۰ شروع شده، مذاکراتی در کار نیست و درعین حال یک محاصره‌ی شدیدی، هم فلسطین هم دولت خودگردان، هم مقاومت و هم رهبران آنها، اعم از رهبران مقاومتی که با ترور و مشکلات این‌گونه مواجه‌اند.		
۵	هدف اصلی غارت‌گران تسلط و سیطره بر منابع مالی و اقتصادی و جایگاه استراتژیک این منطقه است.		
۱	هدف دومی که در اینجا مورد توجه است، تسلط و سیطره، بر کل این منطقه یعنی غرب آسیا (خاورمیانه) است.		تسلط و سیطره، بر کل غرب آسیا (خاورمیانه)

به منظور سهولت در تجزیه و تحلیل داده‌ها و قواعد کدگذاری، کدهای اولیه از هر

مصاحبه استخراج شد. ابتدا نکات کلیدی داده‌ها تحت عنوان گزاره و برای هر کدام از گزاره‌ها یک کد مجزا در نظر گرفته شد و با مقایسه کدها، کدهایی که به یک جنبه‌ی مشترک اشاره داشتند، به عنوان یک مفهوم، به کار گرفته شد و در نهایت چند مفهوم در قالب تم‌های اصلی پژوهش در جدول ۴ ارائه شد.

جدول ۴: تم‌های نهایی

ردیف	تم‌ها
۱	ضرورت توجه به اصول دموکراسی و جلب توجه نهادهای بین‌المللی حقوق بشر در مورد جنایات و خشونت‌های اسرائیل در برابر مردم فلسطین و لزوم مقابله با ظلم، ظالم و حمایت از مظلوم از دیدگاه اسلام
۲	در اولویت نگاه داشتن مسئله‌ی فلسطین و تأکید به آن در قانون اساسی، و ضرورت حمایت از مقاومت ضد اسرائیلی از دیدگاه امام خمینی <small>علیه‌السلام</small> ، وظیفه‌ی دینی ملی و از محورهای اصلی سیاست خارجی ج.ا.ا. است.
۳	بی‌انگیزگی افکار عمومی در حمایت از فلسطین به دلیل عدم اعتماد به سیاست‌گزاران داخلی، اختلاف و تفرقه‌افکنی میان مسلمانان و نبود هم‌گرایی در ظرفیت قدرت‌های بزرگ در موضوع فلسطین
۴	امکان سازش با به رسمیت شناختن دولت فلسطین در کنار لزوم وحدت و بیداری اسلامی
۵	حمایت از فلسطین یک پروژه‌ی ملی است و باید بین تمامی ارکان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی نظام هماهنگی ایجاد شود و کلیه‌ی مراکز مطالعاتی، پژوهشی و دانشگاهی در این زمینه به این ارکان کمک نمایند.
۶	حمایت از جبهه مقاومت، متحدسازی و هم‌سویی اهداف گروه‌های مقاومت در مقابل سلطه‌گری اسرائیل و ایجاد روابط عمیق با کشورهای با سیاست‌های ضداسرائیلی

ردیف	تم‌ها
۷	ایجاد یک گفت‌وگو متناسب با قوانین بین‌المللی در مورد مسأله‌ی فلسطین مبنی بر برنامه‌ریزی، اجرا و کنترل همه‌پرسی و حق تعیین سرنوشت
۸	پرزنگ‌نمودن نقاط ضعف، شکستن وجه شکست‌ناپذیری، نمایان‌نمودن ذات رژیم صهیونیست و به رسمیت‌نشاختن آنها
۹	بازگرداندن حقوق ازدست‌رفته‌ی فلسطینیان و تسلط بر سرزمین خودشان
۱۰	هدف اصلی رژیم صهیونیستی، تسلط و سیطره بر غرب آسیا (خاورمیانه)، منابع مالی، اقتصادی و جایگاه استراتژیک آن است.

۵. سناریوهای موضوع فلسطین^۱

۵-۱. سناریوی ممکن: خنده‌ی شیطان

در سناریوی ممکن، وضعیت برای فلسطین ادامه‌ی شرایط فعلی خواهد بود. تشکیل دولت واحد صهیونیستی به مرکزیت قدس که منجر به حذف تدریجی و قطعی اکثریت حقوق فلسطینیان خواهد شد. از آن جمله:

- الحاق همه سرزمین‌های اشغالی به رژیم صهیونیستی
- اخراج فلسطینیان از قدس
- به رسمیت شناخته‌شدن اسرائیل توسط کشورهای عربی

سناریوهای ممکن در وضعیت ادامه‌ی شرایط فعلی، موضوع فلسطین برای جمهوری اسلامی می‌بایست رویکرد حمایت از جریان‌های مقاومتی، تقویت آنها، ایجاد جریان‌های مقاومتی اصیل از جمله حزب‌الله لبنان و حماس، متحدسازی جبهه‌ی جریان‌های فلسطینی طرفدار مقاومت، بازگشت حقوق فلسطینی‌ها و همچنین متحدسازی و ایجاد روابط صمیمی و عمیق با کشورهای منطقه که دارای رویکرد مقاومتی و ضداسرائیلی‌اند

۱. کلیه سناریوها برگرفته از مصاحبه‌های صورت گرفته در پژوهش و تم‌های نهایی پژوهش می‌باشند.

و به نوعی هم‌گرایی با دیگر بازیگران از جمله سوریه و گروه‌های تأثیرگذار بر صحنه‌ی تحولات فلسطینی را در پی داشته باشد.

از دیگر سناریوهای ممکن، فعال نمودن گفت‌وگو بین کشورهای اسلامی، مبتنی بر برنامه‌های روشن و دقیق، با پیشنهاد حل اختلافات موجود است. همچنین ایجاد یک کمیته از برجسته‌ترین رؤسای کشورهای اسلامی مهم، مفید خواهد بود.

علاوه بر این، تشکیل یک کمیته‌ی علمایی شامل نخبگانی از الازهر، شریف، حرمین شریفین، قم مقدس، نجف اشرف، که برنامه‌ی کاری آن شامل: درمان مشکلات مذهبی بین مسلمانان و صدور بیانیه‌های مشترک برای اتحاد جهان اسلام باشد نیز مفید خواهد بود.

یکی دیگر از سناریوهای ممکن، اتحاد بین آمریکا، رژیم صهیونیستی و عربستان سعودی است. آنها در مرحله‌ی بعد، محاصره‌ی نوار غزه را برداشته و کرانه باختری و سازمان‌های بین‌المللی را برای سرمایه‌گذاری و کار در نوار غزه تشویق می‌کنند تا وضعیت انسانی و اقتصادی این منطقه بهتر شود. در ادامه از سایر کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس و برخی کشورهای اسلامی می‌خواهند به این اتحاد پیوندند و طوری وانمود خواهند کرد که می‌خواهند قضیه‌ی فلسطین را حل کنند و سعی کنند مردم نوار غزه و به‌ویژه جوانان را با خود همراه سازند. سپس با پیشنهاد مالی و سیاسی از کشورها می‌خواهند از این فعالیت‌ها حمایت کنند. طراحی کنفرانس‌ها، نشست‌های مختلف، استفاده از شخصیت‌های سیاسی عرب و سازمان‌های بین‌المللی و حمایت مستقیم و غیرمستقیم آنها از طرح‌های منتهی به صلح، خواسته‌ی رژیم صهیونیستی در این راستا است تا دولت و مردم فلسطین را وارد یک طرح تحمیلی صلح نماید. در این صورت، جمهوری اسلامی ایران با چالش عمده‌ای در حمایت از فلسطین روبه‌رو خواهد شد؛ بنابراین، مقابله با این موارد از جمله سناریوهای ممکن خواهد بود:

تلاش ایران در بازگرداندن سوریه به جبهه‌ی مقاومت، افزوده‌شدن عراق (به ویژه جریان‌های مردمی) به جبهه‌ی مقاومت، شکست‌های سیاسی ترامپ، ایجاد آشوب و ناآرامی در جبهه‌ی داخلی فلسطین اشغالی، رشد مجدد جریان‌های مقاومتی با

افزوده شدن به بدنه‌ی جریان‌های مقاومتی همه از موارد ممکن برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی خواهد بود.

در داخل نیز از جمله سیاست‌های ممکن، همکاری تمامی ارکان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی و کلیه‌ی مراکز مطالعاتی و پژوهشی و دانشگاهی است تا این مهم محقق گردد. حمایت از فلسطین یک پروژه‌ی ملی است و باید بین تمامی ارکان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی نظام، هماهنگی ایجاد شود و کلیه‌ی مراکز مطالعاتی و پژوهشی و دانشگاهی در این زمینه به این ارکان کمک نمایند.

۵-۲. سناریوی محتمل: استخوان لای زخم

در سناریوی محتمل، وضعیت برای فلسطین، تشکیل دو دولت فلسطین و اسرائیل با تکیه بر طرح‌های مجامع بین‌المللی خواهد بود. سناریوی رفتن به سوی تشکیل دو دولت، از سیاست‌های دولت قبلی آمریکا و سیاست فعلی اتحادیه‌ی اروپا و مجامع بین‌المللی است.

سناریو محتمل در وضعیت تشکیل دو دولت برای ج.ا.ا در موضوع فلسطین، شکل‌گیری دو کشور مستقل فلسطینی و اسرائیلی است که مورد حمایت آمریکا تا قبل از حضور ترامپ در کاخ سفید و کشورهای غربی و برخی کشورهای اسلامی است. این سناریو که مبنای قرارداد اسلو نیز است، در نهایت قائل به این است که به خاطر وجود اختلافات عمیق و ریشه‌ای و به منظور حفظ امنیت طرفین، بهترین ایده، جداسازی فلسطینیان و ساکنان یهودی فلسطین است. در اسرائیل، این ایده مورد حمایت جریان اقلیت، و در فلسطین، تشکیلات خودگردان پیگیر تحقق چنین ایده‌ای است. این همان رویکردی است که علی‌الظاهر جریان سازش یا ائتلاف موسوم به «جریان اعتدال عربی» در منطقه، ترکیه و برخی کشورهای مسلمان شرق آسیا نیز از آن حمایت می‌کنند.

موضوع بعدی که باید در چارچوب‌های سیاست خارجی تأکید شود، محور عدالت خواهی است. از این زاویه که در دنیای امروز، بسیاری از نهادهایی که به اشکال مختلف در چارچوب رایج در سازمان ملل و شورای امنیت و نهادهای مختلف که

تعریف‌های دیگری دارند، تلاش می‌کنند به نوعی به موضوع انسانیت و عدالت‌خواهی مردم فلسطین توجه نشود.

از دیگر استراتژی‌های سناریوهای محتمل توجه به اصول ذیل است:

- اصل استکبارستیزی و استعمارستیزی
- حمایت از جنبش‌های آزادی‌بخش و ضدصهیونیستی
- تعهد برادرانه نسبت به همه‌ی مسلمانان، ائتلاف و اتحاد ملت‌های مسلمان و وحدت جهان اسلام
- نقش محوری ایران در ام‌القرای جهان اسلام
- طرفداری از ملت‌ها و مقابله با ابرقدرت‌ها
- ایجاد وحدت ملی در داخل
- پرهیز از گفتمان نابودی اسرائیل که مورد سوءاستفاده‌ی رژیم صهیونیستی و مظلوم‌نمایی در محافل غربی می‌شود.
- اقدام دیپلماتیک در جهان اسلام برای ایجاد وحدت و نشان‌دادن خطر اسرائیل
- برگزاری کنفرانس‌های حمایت از انتفاضه و انقلاب مردم فلسطین
- انجام اقدامات عملی و واقع‌گرایانه در کنار اقدامات تبلیغی، حقوقی، قانونی و بشردوستانه
- تأکید بر قدس به عنوان محور وحدت‌بخش جهان اسلام و فلسطین به عنوان مهم‌ترین مسأله‌ی جهان اسلام
- تأکید بر مسأله‌ی فلسطین در همه‌ی تعاملات دوجانبه، چندجانبه و نشست‌های بین‌المللی و جهانی
- تفکیک یهود از صهیونیسم

۳-۵. سناریوی مطلوب: بهار مردم‌سالاری

در سناریوی مطلوب، وضعیت برای فلسطین، تشکیل تک‌دولت مبتنی بر همه‌پرسی در سرزمین فلسطین می‌باشد که در ادامه‌ی طرح برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین

فلسطین بر اساس سناریوی مطلوب به تفضیل بیان می‌گردد.^۱ سناریوی مطلوب برتر برای جمهوری اسلامی ایران در مسئله‌ی فلسطین در آینده، اتکا به وعده‌ی الهی، مبارزه با نظام سلطه، پذیرش اراده‌ی مردم و مقاومت در مقابل ظلم و به بیان بهتر، جریان مقاومت است؛ زیرا تداوم روند سازش در منطقه‌ی محکوم به شکست و آرمان فلسطین محقق نخواهد شد.

عدم ارتباط و عدم به رسمیت شناختن، یکی دیگر از سناریوهای مطلوب خواهد بود. در هر حال، جا.ا تسلیم فشارهای مختلف نخواهد شد و آرمان فلسطین را رها نخواهد کرد، هرگز رژیم صهیونیستی را به رسمیت نخواهد شناخت، به کمک کردن جبهه‌ی مقاومت ادامه خواهد داد و قدرت بازدارندگی در منطقه در برابر رژیم صهیونیستی را حفظ خواهد کرد.

یکی دیگر از سناریوهای مطلوب با جهت‌گیری متفاوت، ضرورت توجه به اصول دموکراسی و برگزاری انتخابات آزاد برای تعیین سرنوشت فلسطینیان می‌باشد. در ادامه، طرح برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین به عنوان یکی از سناریوهای مطلوب برای آینده‌ی فلسطین ارایه شده است.

۵-۳-۱. طرح برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین بر اساس سناریوی مطلوب

باتوجه به پیامدهای مخرب استمرار اشغال سرزمین فلسطین، آوارگی مردم این سرزمین و وضعیت بغرنج کنونی برای مردم مظلوم فلسطین، تهدیدات ناشی از این وضعیت برای صلح منطقه‌ای و بین‌المللی، و با عنایت به واقعیت‌های تاریخی و آگاهی از عدم کارایی طرح‌های مطرح‌شده برای حل مساله فلسطین، جا.ا براین باور است که تنها راه‌حل ممکن، برگزاری همه‌پرسی ملی با مشارکت تمامی فلسطینیان اعم از مسلمانان، مسیحیان و یهودیان و فرزندان آنان است و بر همین اساس، طرح خود را تحت عنوان «همه‌پرسی ملی در فلسطین» به سازمان ملل متحد ارایه می‌دهد.

۱. این طرح تدوین و اجرا نشده است و به نوعی سند اجرایی و راهبرد سناریوی مطلوب می‌باشد.

ضروری است که همه‌پرسی یادشده با رعایت معیارهای اصولی منطبق با واقعیت‌های تاریخی و منطبق با اصول مردم‌سالارانه و حقوق اساسی و خدشه‌ناپذیر مطرح در اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و نیز میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و رعایت استانداردهای بین‌المللی در خصوص انتخابات برگزار شود. براین اساس، چنین همه‌پرسی‌ای می‌تواند مبنایی مستحکم برای حل مسأله‌ی فلسطین باشد.

۲-۳-۵. مبنای حقوقی طرح

اقداماتی که منجر به تشکیل رژیم صهیونیستی گردید، برخلاف مقررات حقوق بین‌الملل در همان زمان بود. براساس ماده‌ی ۲۲ میثاق جامعه‌ی ملل، بریتانیا از حاکمیت بر فلسطین برخوردار نبود و باید حق تعیین سرنوشت را در آن منطقه اجرا می‌کرد که به معنای برگزاری انتخاباتی آزاد و با مشارکت تمامی ساکنان فلسطین بود. حتی پس از تشکیل سازمان ملل متحد، در حالی که منشور ملل متحد (فصل یازدهم، مواد ۷۳-۷۴) از قواعد کاملاً مشخصی برای سرزمین‌هایی مانند فلسطین برخوردار بود، این قوانین مورد توجه قرار نگرفت. حتی قطعنامه‌ی اول ۱۸۱ مجمع سازمان ملل در نوامبر ۱۹۴۷ «A/RES/181(II)» نیز درخصوص برنامه‌ی تقسیم‌بندی فلسطین اجرایی نشد، زیرا اعراب فلسطین با آن مخالف بودند. به این ترتیب، در زمان تشکیل رژیم صهیونیستی، حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین کاملاً نادیده گرفته شد (هوفبائر و همکاران^۱، ۲۰۱۷، صص ۸۷-۹۰). براساس ماده‌ی ۱ مشترک میثاق حقوق مدنی و سیاسی و میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، همه‌ی مردم حق دارند سرنوشت سیاسی خود را تعیین نمایند. همچنین براساس مواد ۱ و ۳ اعلامیه‌ی ملل متحد در مورد حق تعیین سرنوشت مردم بومی، مردم بومی یک سرزمین حق برخورداری کامل از این حق را دارا هستند (مارشمایر^۲، ۲۰۱۸، صص ۶۱-۶۳).

1. Hufbauer

2. Mearsheimer

دیوان بین‌المللی دادگستری در نظر مشورتی ۹ ژوئیه ۲۰۰۴، در خصوص «پیامدهای حقوقی ساخت دیوار در سرزمین فلسطین اشغالی» به صراحت بر لزوم رعایت حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین تأکید نموده و بر تعهدات رژیم صهیونیستی برای احترام و رعایت آن تصریح می‌کند. همچنین لزوم اجرای حق تعیین سرنوشت توسط مردم بومی یک سرزمین در نظر مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری مورخ ۲۵ فوریه ۲۰۱۹ در پرونده‌ی «جداسازی مجمع‌الجزایر چاگوس از موریس توسط بریتانیا» نیز به خوبی متجلی شده است. براساس این نظر مشورتی، کشوری که قومیت یک منطقه‌ی غیرخودمختار را برعهده دارد، نمی‌تواند به اختیار خود و بدون رعایت حق تعیین سرنوشت مردم، اقدام به جداسازی یک سرزمین نماید. همچنان که در این نظر بیان می‌شود، جداسازی که بدون نظر مردم بومی تحقق یافته باشد، باطل و بلااثر است و کشورهای دیگر نیز باید از چنین امری خودداری نمایند. علاوه‌براین، اصل تعیین سرنوشت از جمله اساسی‌ترین اصول شناخته‌شده در حقوق بین‌الملل است که در ماده «۱(۲)» منشور ملل متحد و اعلامیه‌ی مجمع عمومی ملل متحد در خصوص اصول حقوق بین‌الملل در زمینه‌ی روابط دوستانه و همکاری میان کشورها مورد توجه قرار گرفته است. این در حالی است که در واقع حق فلسطینیان برای تعیین سرنوشت در زمان اعلام موجودیت رژیم صهیونیستی در سرزمین اشغالی فلسطین و هم پس از آن به طور مستمر در حال نقض شدن است (دریژنر، ۲۰۱۹م، صص ۷۷-۷۹). همچنین با توجه به قطعنامه‌ی ۱۹۴(۱۹۴۸) مجمع عمومی سازمان ملل «A/RES194(III)» در رابطه با حق بازگشت آوارگان فلسطینی به وطن اصلی خود، این طرح شامل تمامی فلسطینیان اصیل می‌گردد. براین اساس، برگزاری همه‌پرسی عادلانه و فراگیر، اساسی‌ترین سازوکار برای دستیابی ملت‌ها به حق تعیین سرنوشت است (هالستی، ۲۰۱۸م، صص ۶۶-۶۸).

۳-۳-۵. مراحل اجرای طرح

اجرای این طرح شامل ۴ مرحله‌ی اصلی است:

– اعمال حق بازگشت آوارگان فلسطینی به سرزمین تاریخی خود؛

– برگزاری یک همه‌پرسی ملی مردمان فلسطین که قبل از بیانیه‌ی بالفور در فلسطین ساکن بوده‌اند، شامل پیروان همه‌ی ادیان برای تعیین سرنوشت و تعیین نوع نظام سیاسی؛

– تشکیل نظام سیاسی مورد نظر اکثریت مردم فلسطین؛

– تصمیم‌گیری در خصوص وضعیت ساکنان غیربومی فلسطین توسط نظام سیاسی منتخب اکثریت.

۴-۳-۵. سازوکارهای اجرایی

تمامی مردم فلسطین از جمله مسلمانان، مسیحیان و یهودیان، نقش اساسی و مدیریتی در تمام مراحل برنامه‌ریزی و اجرای طرح را برعهده خواهند داشت.

با هدف تسهیل مشارکت تمامی فلسطینیان، به ویژه آوارگان فلسطینی در این همه‌پرسی، پروژه‌ی جهانی شناسایی، سرشماری و ثبت و هویت جامع کلیه‌ی شهروندان فلسطینی در فلسطین و سایر کشورها اجرا خواهد شد. یک نهاد بین‌المللی با حضور نمایندگان مردم فلسطین، وظیفه‌ی اجرای این پروژه را برعهده خواهد گرفت.

یک کمیته‌ی بین‌المللی، تحت نظارت و با مشارکت سازمان ملل متحد با حضور نمایندگان مردم فلسطین برای اجرای طرح مذکور و تمرکز بر مباحث اساسی فلسطین از جمله مباحث تاریخی، حاکمیتی و سرزمینی فلسطین و قدس شریف تشکیل خواهد شد. یک صندوق بین‌المللی با کمک اعضای جامعه‌ی بین‌المللی، تحت نظارت کمیته‌ی مذکور برای پیش‌برد و حمایت از اجرای این طرح تشکیل خواهد شد.

نتیجه‌گیری

ج.ا.ا، باید جهت حفظ نقش تاریخی خود، گفت‌وگو بین مکاتب سیاسی و فکری مردم خود را فعال نماید. همچنین، با روحیه‌ای متناسب با حجم مسئولیت تاریخی خود، گفت‌وگویی را با همسایگان دور و نزدیک خود راه‌اندازی نماید و در جبهه‌ی بین‌المللی نیز ائتلاف‌هایی مبنی بر منافع مشترک و دفاع از مواضع خود، به وسیله‌ی گفت‌وگو ایجاد کند.

طبیعتاً تدوین و اجرای این سیاست باید با استفاده از کارشناسان و اندیشمندان و متخصصان این حوزه صورت گیرد و ابعاد مختلف آن از جمله گفتمان مناسب برای مخاطبان مختلف داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی، آگاهی‌بخشی نسبت به اهمیت موضوع و عدم تعارض آن با منافع ملی و اقدامات مرحله‌ای در رابطه با موضع دیگر کشورها، زمینه‌های مختلف مربوط به مقاومت و کمک به پایداری مردم فلسطین و خنثی کردن راه‌حل‌های توطئه‌آمیز تدوین گردد.

نوآوری این پژوهش این است که از طریق تدوین سناریوهای ممکن، محتمل و مطلوب سیاست خارجی ج.ا.ا در موضوع فلسطین، به دنبال تبیین چشم‌انداز سیاست خارجی ج.ا.ا در موضوع فلسطین بوده است که در ادامه به صورت اجمالی بیان می‌شود:

- در شرایط موجود، اصلی‌ترین مسأله‌ی خاورمیانه را باید احقاق حقوق مردم فلسطین دانست. ایران باید در جهت حمایت از ایجاد دولت مسلط و یکپارچه در فلسطین ایفای نقش کند. چراکه ایجاد دولت فلسطینی بر پایه‌ی خواست اکثریت مردم این سرزمین را باید اولین گام در جهت هویت‌یابی اسلامی در روند منازعات موجود در خاورمیانه دانست. دولت فلسطینی باید توسط دیگر کشورها به رسمیت شناخته شود.

- تعارضات فزاینده در فلسطین امکان عملیاتی‌شدن طرح‌های صلح و ایجاد دو دولت را در این سرزمین غیرممکن می‌سازد. در آن شرایط می‌توان جلوه‌هایی از حمایت سازمان‌یافته از رزمندگان فلسطینی به عمل می‌آورد. بنابراین حمایت از تشکیل دولت واحد فلسطین براساس خواست اکثریت مردم این سرزمین می‌تواند هدف سیاست خارجی ایران در ارتباط با فلسطین تلقی شود. البته به‌موازات حمایت از ایجاد دولت واحد فلسطین، اگر از حمایت گروه‌های فلسطینی برخوردار نباشد، در زمان محدودی شکل جدیدی از تعارض در منطقه ایجاد می‌شود. در این راستا باید جنبش‌های انقلابی فلسطین در سطح بین‌الملل و به‌ویژه در جهان اسلام از اعتبار و مطلوبیت استراتژیک برخوردار باشند. زیرا در آن شرایط امکان سرکوب آنها توسط رژیم اسرائیل کار دشواری خواهد بود. این امر

را می‌توان به‌عنوان ضرورت اجتماعی و سیاسی بقای هویت انقلابی و همچنین هویت مقاومت در فلسطین دانست.

• هر چند عوامل اصولی قدرت ایران نقش اثرگذار در متوازن‌سازی بین‌المللی و منطقه‌ای دارد، اما با توجه به این که انقلاب اسلامی در هجمه‌ای اساسی به‌نظام سلطه‌گرایانه بین‌الملل شکل گرفته است، مهم‌ترین و بیش‌ترین تهدید محیطی، ادراک و برداشت جهانی از رفتار و ماهیت جمهوری اسلامی ایران است. این موارد، توجه به مورد تأکید قرار دادن ماهیت صلح‌آمیز و غیرتهدیدآمیز بودن قدرت ایران در منطقه را ضروری می‌سازد. احساس تهدید و ناامنی در بین کشورهای منطقه در نتیجه‌ی اقدامات آمریکا، فرصت مناسبی برای ایران فراهم نمود. در همین راستا، ایران می‌تواند از طریق اعتمادسازی و دیپلماسی فعال، از این فرصت برای گسترش مناسبات و پیوندهای خود در منطقه بهره‌برداری کند.

• یکی از نقاط قوت سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران نسبت به فلسطین، حمایت داخلی از این سیاست بوده است. جمهوری اسلامی ایران نباید به‌هیچ‌وجه این حمایت را از دست بدهد. هرچند تاکنون سعی بر این بوده حمایت از فلسطین با توجه به جنبه‌های اسلامی و شرعی آن توجیه گردد، به‌نظر می‌رسد که در حال حاضر زمزمه‌های چرایی خصومت با اسرائیل برای ایران و منافع ملی کشور تبیین گردد و صرفاً به ابعاد دینی قضیه اکتفا نشود. چراکه در سطح ملی، حمایت همه‌جانبه‌ی افکار عمومی مقوم این اصل (حمایت از آرمان فلسطین) است و خدشه در آن به‌نوعی خدشه در هویت انقلابی و اسلامی ایران است.

البته باید توجه داشت که امکان‌سنجی اجرای سناریوها، تلاش برای ایجاد عزم عمومی در مورد موضوع فلسطین، ایجاد بانک دانش از موارد ثبت شده سیاست خارجی ج.ا.ا در موضوع فلسطین و راه کارهای افزایش کارکرد آنها و مطالعه‌ی تطبیقی الگوهای موفق مبارزه با ظلم در جهان، به‌عنوان پیشنهادهای است که برای پژوهش‌های بعدی عنوان می‌شود.

فهرست منابع

- احمدیان، ک. (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی رویکرد جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی در خصوص موضوع فلسطین. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی.
- اسفندیاری مهنی، م؛ سایبانی، ع.ر. (۱۳۹۹). سیاست کیفری بین‌الملل در خصوص کوچ اجباری. پژوهش ملل، ۵(۵۱)، صص ۵۵ - ۸۰.
- افتخاری، اصغر؛ بابایی، ا. (۱۳۹۷). تحلیل عوامل تأثیرگذار بر سیاست خارجی رژیم صهیونیستی (با تأکید بر نظریه جیمز روزنا). جستارهای سیاسی معاصر، ۹(۲۹)، صص ۵۳-۷۷.
- جزائی، م؛ اکبری، س؛ شهریاری، ا. (۱۳۹۷). تأثیر هویت مکانی بر سکنه سرزمین‌های اشغالی فلسطین؛ عینیت تبلور یافته در تخریب عامدانه «خانه» توسط دیگری. مطالعات منطقه‌ای، ۷(۷۰-۷۱)، صص ۵۹ - ۸۲.
- جودکی، ح؛ فلاحی سیف‌الدین، ع. (۱۳۹۷). تشریح محورهای منازعه بین فلسطین و اسرائیل. پژوهش ملل، ۴(۳۹)، صص ۳۹ - ۵۴.
- سجادپور، م؛ نوریان، ا. (۱۳۸۰). برنامه‌ریزی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران: بررسی رابطه قدرت منطقه‌ای، اقتصاد و سیاست خارجی براساس سند چشم‌انداز. راهبرد، شماره ۴۶، صص ۲۳-۵۷.
- قاسمیان، ع. (۱۳۹۸). ترامپ، طرح معامله قرن و چالش‌های فراروی جهان اسلام. مطالعات سیاسی، شماره ۴۵، صص ۱ - ۲۶.
- منفرد، م؛ طباطبایی، س.ا. (۱۳۹۹). رژیم حقوقی قابل اعمال بر سیاست کشتار هدفمند اسرائیل در سرزمین فلسطین. مطالعات حقوق عمومی، ۵۰(۲)، صص ۶۱۷-۶۳۶.
- Addis, L. & et al. (2010). Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy. *CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress*, 45(8-9), pp. 150-153.

- Bokli, F. (1999). The pricing of options and corporate liabilities. *Journal of Political Economy*, 81(3), pp. 637–654.
- Bourcheded, F. (2003). The pricing of options and corporate liabilities. *Journal of Political Economy*, 81(3), pp. 637–654
- Burchested, R. A. (2003). *Knowledge Base of Futures Studies*, The Futures Study Center, Australia.
- Cahen, E. (1979). *The Study of the Future*. Washington, D.C: World Future Study.
- Cobalcua, P. (2015). *Terror and the Future of Global Order*. New York & London: Palgrave Macmillan.
- Drezner, D. (2019). The Sanctions Paradox: Economic Statecraft and International Relations. *Cambridge University Press*, 45(5), pp. 34-45.
- Helmen, O. (1983). *Looking Forward: A Guide to Futures research*.
- Holsti, K. J. (2018). *International Politics: A Framework for Analysis*. New Jersey: Prentice-Hall International.
- Howken, T., & Nováky, E. (1982). Dilemmas for renewal of futures methodology. *Futures*, 34(5), pp. 365-379.
- Hufbauer, G., Elliott, K., Oegg, B., & Schott, J. (2017). *Economic Sanctions Reconsidered*. Peterson Institute for International Economics, Washington DC.
- Iisustki, S. (2002). Questioning scenarios. *Journal of futures studies*, 13(3), p.75-80.
- Jarva, M. C. (2000). Structural features of fatty acidamylose complexes. *Carbohydrate Polymers*, 21(2-3), pp. 91-95.
- Koutz, E., & Jarat, R. (2000). New generations of futures methods. *Futures*, 42(1), pp. 75-82.
- Markli, S. (1988). *Forecasting Methods for Menagement Sth Ed. John Wiley & Sons*.
- Mearsheimer, J. & Walt, S. (2018). The Israel Lobby and US Foreign Policy. *London Review of Books*. (28)6, pp. 29-87.

Rabinson, J. (1990). Post-Normal Science-an insight now maturing. *Futures* the *Journal of Forecasting Planning and Policy*, 31(7), pp. 641-646.

Vandishouts, J. (1993). Integral Future: An approach to futures inquiry. *Futures*, 40(2), pp. 190-201.

References

- Addis, L. & et al. (2010). Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy. *CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress*, 45(8-9), pp. 150-153.
- Ahmadian, K. (1393 AH). *A Comparative Study of the Approaches of the Islamic Republic of Iran and Saudi Arabia Regarding the Issue of Palestine*. Master's thesis, Faculty of Political Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University. [In Persian]
- Bokli, F. (1999). The pricing of options and corporate liabilities. *Journal of Political Economy*, 81(3), pp. 637–654.
- Bourcheded, F. (2003). The pricing of options and corporate liabilities. *Journal of Political Economy*, 81(3), pp. 637–654
- Burchested, R. A. (2003). *Knowledge Base of Futures Studies*, The Futures Study Center, Australia.
- Cahen, E. (1979). *The Study of the Future*. Washington, D.C: World Future Study.
- Cobalcaua, P. (2015). *Terror and the Future of Global Order*. New York & London: Palgrave Macmillan.
- Drezner, D. (2019). The Sanctions Paradox: Economic Statecraft and International Relations. *Cambridge University Press*, 45(5), pp. 34-45.
- Eftkhari, A., & Babaei, A. (1397 AH). Analysis of Influential Factors on the Foreign Policy of the Zionist Regime. *Contemporary Political Studies*, 9(29), pp. 53-77. [In Persian]
- Esfandiarimahani, M., & Saibani, A. R. (1399 AH) International Criminal Policy Regarding Forced Migration. *Research of nations*, 5(51), pp. 55-80. [In Persian]
- Ghasemian, A. (1398 AH). Trump, the Deal of the Century, and the Challenges Facing the Islamic World. *Political Studies*, 45, pp. 1-26. [In Persian]
- Helmen, O. (1983). *Looking Forward: A Guide to Futures research*.

- Holsti, K. J. (2018). *International Politics: A Framework for Analysis*. New Jersey: Prentice-Hall International.
- Howken, T., & Nováky, E. (1982). Dilemmas for renewal of futures methodology. *Futures*, 34(5), pp. 365-379.
- Hufbauer, G., Elliott, K., Oegg, B., & Schott, J. (2017). *Economic Sanctions Reconsidered*. Peterson Institute for International Economics, Washington DC.
- Iisustki, S. (2002). Questioning scenarios. *Journal of futures studies*, 13(3), p.75-80.
- Jarva, M. C. (2000). Structural features of fatty acidamylose complexes. *Carbohydrate Polymers*, 21(2-3), pp. 91-95.
- Jazaei, M., Akbari, S., & Shahriari, A. (1397 AH). The Impact of Territorial Identity on the Population of Occupied Palestinian Territories: Manifested Identity in the Deliberate Destruction of "Home" by Others. *Regional Studies*, 7(70-71), pp. 59-82. [In Persian]
- Joudaki, H., & Fallahi Safaldin, A. (1397 AH). Analysis of the Axes of Conflict between Palestine and Israel. *National Research*, 4(39), pp. 39-54. [In Persian]
- Koutz, E., & Jarat, R. (2000). New generations of futures methods. *Futures*, 42(1), pp. 75-82.
- Manafard, M., & Tabatabaei, S. A. (1399 AH). The Applicable Legal Regime on Israel's Policy of Targeted Killings in Palestinian Territory. *Public Law Studies*, 50(2), pp. 617-636. [In Persian]
- Markli, S. (1988). *Forecasting Methods for Menagement Sth Ed. John Wiley & Sons*.
- Mearsheimer, J. & Walt, S. (2018). The Israel Lobby and US Foreign Policy. *London Review of Books*. (28)6, pp. 29-87.
- Rabinson, J. (1990). Post-Normal Science-an insight now maturing. *Futures the Journal of Forecasting Planning and Policy*, 31(7), pp. 641-646.

- Sajadpour, M., & Nourian, A. (1380 AP). Planning in the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran: Examining the Relationship between Regional Power, Economy, and Foreign Policy Based on the Vision Document. *Strategy*, 46, pp. 23-57. [In Persian]
- Vandishouts, J. (1993). Integral Future: An approach to futures inquiry. *Futures*, 40(2), pp. 190-201.